

ПЛАТФОРМА 1

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДНОВЛЕННЯ

УДК 330.341.1(477)

Єфименко Т. І., академік НАН України,
д. е. н., професор,
Державна навчально-наукова установа
«Академія фінансового управління»,
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Лауреати Нобелівської премії з економіки 2024 р. Д. Асемоглу, С. Джонсон, Дж. А. Робінсон [1; 2] запропонували розглядати динаміку соціально-економічного розвитку, багатства країн та народів на основі моделей людського капіталу, ендогенних технологічних змін, трансферу досягнень науково-технічного прогресу, міжнародної торгівлі, політичної економії тощо. Для повного використання дійсного потенціалу інновацій важливо, щоб прогресивні технології за допомогою автоматизації виробничих процесів не сприяли маргіналізації та політичній пасивності трудозайнятих осіб. Навпаки, необхідні створення нових робочих місць, інклюзивна імплементація масштабних цифрових здобутків кінця ХХ – початку ХХІ ст. для створення суспільних благ на засадах принципів прозорості, підзвітності.

Багатство націй починається з багатства ідей. Майбутній добробут залежить не лише від технічного прогресу, а й від вибору цілепокладання – які суспільства будувати? Три лауреати Нобелівської премії з економіки 2025 р. запропонували переосмислення драйверів прогресу та зміну характеру розвитку технологій з метою загального процвітання: історик технологій Дж. Мокір показав, як культура, знання та свобода сприяють розвитку промислової революції; економісти Ф. Агіон і П. Хоуїтт формалізували процес «творчої руйнації», коли нові ідеї замінюють старі, підтримуючи безперервний, хоча найчастіше й бурхливий, економічний прогрес [3]. Усі складові інституційного простору мають сприяти підтриманню балансу між конкуренцією та

стабільністю, соціальними витратами, деструктивними змінами і політикою, щоб забезпечити просування вперед в епоху штучного інтелекту, кліматичної катастрофи та глобальної нерівності. У світі генної інженерії, суперкомп'ютерів, волоконної оптики технологічна творчість дедалі більше стає суттєвим чинником досягнення економічного успіху [4]. Реалізація креативного потенціалу багато в чому залежить від державної політики, наукової складової та навіть від релігійних підвалин. Історична ретроспектива допомагає зробити важливі висновки про те, як розвинуті економіки можуть зберегти, а країни, що розвиваються, – розкрити власний творчий потенціал. Справжнє джерело багатства – це не тільки капітал чи праця, а й смілива людська уява, нематеріальні інтелектуальні цінності.

Ідея інновацій як творчої руйнації, найбільш тісно пов'язана з Й. Шумпетером, формалізована Ф. Агіоном і П. Ховіттом у 1990-х роках, стає основою в сучасній економіці стрімких і дезорієнтуючих змін. Коли на ринку з'являється стартап із унікальним попитом, його активність сприяє зниженню збуту наявного бізнесу. Нові компанії за рахунок високої рентабельності забезпечують подальші інвестиції та безперервність процесу інновацій. У контексті ринкового протистояння виникають загрози обмеження ділової активності потенційних конкурентів. Тому держава має врівноважувати цикли творчої руйнації: з одного боку, стимулювати зростаючі компанії, з другого – обмежувати ринкових монополістів. Як відомо, нові технології можуть сприяти забрудненню навколишнього середовища, появі нових хвороб, зростанню соціальної нерівності та хижацькому використанню природних ресурсів. Ринок цим загрозам протистояти не може. Щоб їм протидіяти, потрібна політична воля, реалізована в державному регулюванні

Невизначеність, що зростає останніми роками, спричинена інтенсифікацією міжнародних конфліктів, економічною фрагментацією та особливостями політичних альянсів, значно посилила як турбулентність на світових ринках, так і дестабілізацію в різних секторах ділової активності. На відміну від економічного спаду, що характеризується зниженням ВВП і продуктивності бізнесу, геополітична стагнація характеризується посиленням політичної напруженості, торговими обмеженнями і послабленням глобальної співпраці, що супроводжується збільшенням негативних ризиків для бізнесу та інвесторів. Істотним песимістичним ризикам невизначеності та рецесії необхідно протистояти шляхом оновлення визнаної міжнародної системи правил. В умовах інтенсифікації сучасних геополітичних конфліктів глобальною метою держав, як

і раніше, залишається послідовне здійснення реформ, спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності та виконання завдань, що сприяють розвитку.

Виникнення інституційних криз у взаємодії основних економічних регуляторів притаманне періоду шоків, які призводять до змін світового порядку. Війна підвищує ймовірність виникнення нової реальності у сфері безпеки, економіки та політики. Модернізація відносин між монетарними і кредитними, а також фіскально-бюджетними агентами має бути націлена на підтримку суверенного статусу, а також забезпечення територіальної єдності держав – з урахуванням ескалації геополітичних конфліктів, зокрема пов'язаних із повномасштабним російським вторгненням в Україну. Перехід від стагнації у глобальному виробництві та торгівлі до стабільніших економічних зв'язків можливий шляхом вжиття заходів щодо зміцнення різних елементів стійкості та підвищення опору потенційним потрясінням. Адаптація національних інститутів впливу до тенденцій дедалі більшої радикальної невизначеності й геополітичної фрагментації з використанням унормованих інструментів співпраці стає ключовим компонентом забезпечення сталого розвитку.

У 2025–2026 рр. конфлікти, збої в ланцюжках поставок, волатильність ринку й непередбачувані зміни в законодавстві ускладнюють управлінські процеси. Тому стратегічне прогнозування має ґрунтуватися на безлічі економічних та геополітичних сценаріїв, що диверсифікують джерела доходу, ринки і постачальників, щоб знизити залежність від політично нестабільних регіонів та приймати обґрунтовані довгострокові рішення, незважаючи на проблеми, пов'язані з геополітичною нестабільністю. Однак наукові погляди на взаємозв'язок між війною та політикою великих держав залишаються надто суперечливими [5]. У контексті зростання економічної нестабільності, спричиненої війнами, глобальними кризами, невизначеністю та проблемами сталого розвитку, регулюючі функції держави об'єктивно посилюються. Надзвичайно актуальними стають підходи нобелівських лауреатів, згідно з якими найбільші проблеми зростання пов'язані не з ринками чи інвесторами, а з неефективною економічною політикою. Якщо недоступна якісна освіта, втрачаються талановиті потенційні інноватори. Слабка наукова база обмежує технічний прогрес. Відсутність діалогу між бізнесом і академічною наукою перешкоджає трансферу знань. В Україні для успішної протидії російському агресору, загрозам стагнації потрібна цілісна стратегія технологічного ривка, в якій важливо передбачити низку концептуальних положень з метою збереження

та примноження інтелекту – багатства постіндустріальної епохи.

Література

1. Acemoglu D., Johnson S. Power and Progress: Our Thousand-Year Struggle Over Technology and Prosperity. Public Affairs, 2024. 592 p.
2. Acemoglu D., Robinson J. A. The Narrow Corridor: States, Societies, and the Fate of Liberty. Penguin Publishing Group, 2020. 592 p.
3. Mansfield G. C. Nobel Prize 2025 in Economics: How Mokyr, Aghion, and Howitt Redefined the Future of Prosperity. Independently published, 2025. 141 p.
4. Mokyr J. Lever of Riches: Technological Creativity and Economic Progress. Oxford University Press, 1992. 362 p.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195074772.001.0001>
5. Clausewitz C. von. On War. Wordsworth Editions Ltd., 1984. 400 p.

УДК 330.341.1:330.313

Городянська Л. В., к.е.н., доцент, чл.-кор.
АЕН України,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-4482-1690>

РЕСУРСНЕ ВІДТВОРЕННЯ ЯК ІМПЕРАТИВ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасних умовах функціонування суб'єктів господарювання питання економічної стійкості набуває стратегічного значення. Поєднання наслідків пандемії, повномасштабної військової агресії Росії, енергетичної кризи, дестабілізації глобальних ланцюгів постачання та стрімкої цифровізації змушує підприємства переглядати підходи до формування та використання ресурсного потенціалу. Традиційні моделі споживання ресурсів вичерпують себе, поступаючись місцем концепції безперервного та інноваційного відтворення.

Питання ресурсного забезпечення та економічної стійкості висвітлювали у своїх працях провідні вчені [1; 2, с. 1-6; 3, с. 31-32], проте механізм трансформації процесів відтворення ресурсів у відповідь на глобальні виклики